

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti : DR. CHARMANT OSZKÁR budapesti kir. közjegyző.	Szerkesztőség és kiadó- ==== hivatal ====
Egész évre . . . 10 kor.	Főmunkatárs : Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közj.-helyettes.	Budapest, Andrásy-út 9.
Félévre . . . 6 „		

Tartalom. A polgári törvénykönyv előkészítése. — Felsőbirósági határozatok. — Külföld.

A polgári törvénykönyv előkészítése.

Lapunk mult számában tettünk említést róla, hogy a magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegét előkészítő bizottság közzétette tárgyalásainak a *kötelmi jog* elvi kérdéseit tárgyzó második füzetét.* Az idevágó tárgyalások általános jellemezéseül kiemelhetjük, hogy a bizottság a csupán jogszerkezeti jelentőséggel bíró kérdések mellőzésével és az igazán elvi tartalom kiválasztásával a Főelőadmány 56 kötelmi jogi „elvi” kérdése helyett csupán 25 kérdésre szorította tanácskozását és így hozzájárult a tárgyalások ezen stadiumának gyorsabb menetéhez és ezzel a már törvényjavaslat alakjában jelentkező második szövegnek belátható időben való megalkotásához.

A *cselekvőképesség* szabályozásánál két kérdés merült fel. Elsősorban, hogy vajjon a Tervezet álláspontjának fentartásával továbbra is egymástól szétválasztassék és eltérően szabályoztassék-e az ügyletkötő (szerződési) képesség és a vétőképesség, avagy a cselekvőképességnek mindkettőt átfogó, jogdogmatikai szempont-

* A személy- és családjogot tartalmazó első füzet ismertetését 1. lapunk ezen évfolyamának 1. számában.

ból kívánatos fogalma vétessék fel és ez a személyjogi részben nyerjen elhelyezést? A bizottság utóbbi mellett döntött, de emellett nem zárkozhatott el az elől, hogy míg a korlátlan cselekvőképesség korhatára a kiskorúság szabályozásának megfelelően általában a 24-ik életév, addig a vétőképesség összhangba hozandó a büntetőjogi beszámíthatósággal, mert félszeg dolog lenne, hogy aki tettéért büntetőjogilag felelős, magánjogilag felelős ne legyen. Ezért a vétőképesség alacsonyabb korhatára (16 életév) el nem ejthető és az általános cselekvőképesség felvétele mellett a vétőképesség mint ennek kivétele fentartandó. A második kérdés a cselekvőképességnek az in concreto való állapot avagy alaki kriteriumok (korhatár, elmebetegség miatti gyámság) szerint való szabályozására vonatkozik. A Tervezet a cselekvőképességet kizárólag attól teszi függővé, vajjon a concret esetben az tényleg megvan-e illetve nem forog-e fenn azt kizáró öntudatlan állapot, vagy az akaratelhatározást kizáró elmebaj? Ellenben a gyermekkorban lévő kiskorúakat és az elmebetegség miatt gyámság alá helyezettéket feltétlenül, nevezetesen arra való tekintet nélkül, vajjon a szerződéskötés természetes előfeltételei megvannak-e bennök vagy sem, cselekvőképteleneknek nem tekinti, hanem csak akkor és annyiban, ha in concreto a szerződéskötésre tényleg képtelenek. A bizottság ezen álláspont fentartása mellett döntött.

Eszerint absolut cselekvőképtelenség, mint valamely személynek kora vagy gyámság alá helyezettsége következtében álló személyi tulajdonsága nincsen, hanem cselekvőképtelen csupán az az ember, akinek cselekményei abban az időpontban be nem számíthatók. Nincs cselekvőképtelen kor, csak cselekvőképtelen állapot. Az alaki kriteriumok jelentősége azonban fenmarad annyiban, hogy a 24 éven aluli egyén oly ügyleteket, amelyek nem csupán a javára szólnak, csak a gyámja hozzájárulásával köthet és a 16 évnél fiatalabbal szemben vétőképessége szempontjából bizonyítandó, hogy cselekményei neki beszámíthatók. Nem fogadta el tehát a bizottság sem a gyermekornak, mint a cselekvőképességet kizáró oknak felvételét, sem az elmebetegség miatti gyámság constitutív hatályának kimondását, amint az a Főelőadmány tárgyalása alkalmából javasoltatott. Kiskorúság és gyámság alá helyezettség nem cselekvőképtelenséget, hanem csak korlátolt cselekvőképességet von maga után, a korlátolt cselekvőképességű pedig vagy maga köti meg ügyleteit (ha reá ingyenesek), vagy képviselője hozzájárulásá-

val (ha visszterhesek). Ily szabályozás mellett az egész kérdés praktikus jelentősége el van ütve. A házasságjog és az örökösödési jog terén úgy is van különleges szabály a korhatár szerinti cselekvőképességre, az általános cselekvőképesség szabályozásánál pedig voltaképp csak arról van szó, hogy a 7, illetve 12 éven aluli gyermek és az elmebetegség miatt gyámság alá helyezett saját jognyilatkozatával ingyenesen szerzhessen-e jogokat, visszterhes szerződésük pedig a gyámi hozzájárulásig kösse-e a másik felet és azzal érvényessé váljon-e? Egyik ellen sem forog fenn aggály és így a bizottság álláspontja a gyakorlati élet szempontjából is megnyugvással fogadható.

A *tévedés* kérdésében a Tervezet, szemben a német ptk. által elfogadott Savigny-féle akaratelmélettel, a nyilatkozási elmélet álláspontjára helyezkedett. Míg a nptk. szerint ugyanis az ügylet megtámadására elegendő, ha a tévedő igazolja, hogy nem akarta azt, amit kijelentett, — feltéve, hogy nyilatkozata tartalmát felismerve, azt nem tette volna meg — és az ügylet hatálytalanítását csupán a másik féllel szemben fennálló kártérítési kötelezettség ellensúlyozza: addig a T. elvileg megköveteli, hogy a nyilatkozó szavának álljon, ezzel azonban csupán a jóhiszemű forgalmat kívánja védeni és ennél fogva megengedi a megtámadást, ha a másik fél a tévedést okozta vagy felismerhette, úgyszintén ha a másik félre az ügyletből ingyenes előny vagy aránytalan nyereség háramlanék. Természetesen mindig csak akkor, ha lényeges tévedésről van szó. A bizottság a tervezet ezen álláspontjában nyilvánuló alaptendentiához egyértelműleg hozzájárult annyival inkább, mert az megfelel a mai gyakorlatnak is, mely „menthető” tévedést kívánván meg, más szavakkal ugyanazt fejezi ki. Felemlítettett azonban, hogy a tévedésnek a másik fél általi felismerése esetében, miután a nyilatkozat nem a szóhangzat, hanem azon értelem szerint bírálendő el, amelylyel a felek előtt bír, tulajdonképen nem a betűszerinti tartalommal létrejött és megtámadható, hanem a felismert valóságos tartalommal megtámadhatlanul létrejött ügylet forog fenn, úgyhogy erről az esetről a törvénynek nem is kellene szólnia. Ami már most a tévedés miatti megtámadásnak többi és tulajdonképeni eseteit illeti, a bizottság szerint a Tervezet egy irányban sokat, másik irányban keveset enged meg a tévedőnek. Sokat annyiban, hogy a tévedés miatt a szerződést hatálytalaníthatja, anélkül hogy köteles volna legalább elfogadni azt, amit voltaképp akart, habár ehhez a másik fél utóbb szintén

hozzájárulni hajlandó. Keveset annyiban, hogy a téves nyilatkozatot, feltéve hogy nem forog fenn a törvényben megállapított esetek egyike sem, bármily rövid idő telt is el és ha a teljesítés még meg sem kezdődött, ki nem igazíthatja és vissza nem vonhatja, daczára annak, hogy ezt a rendes üzleti coullance is megengedi. Ezek megfontolása alapján két javaslatot terjesztettek elő. Először hogy, ha a tévedő megtámadhatja a szerződést, köteles legyen a másik fél kívánatára állni azt a szerződési tartalmat, melyre valóban szerződni akart. Másodszor hogy a tévedés „re integra“ és bizonyos szűken mért időn belül mindig érvényesíthető legyen, akkor is, amikor a törvény által megállapított esetek egyike sem forog fenn. Az első javaslatot a bizottság elfogadta, a másodikat azonban, melynek alapján minden szerződés megbánás folytán felforgatható volna, a jogi forgalom biztonsága szempontjából mellőzte.

A harmadik személy javára kötött szerződéssel szemben a bizottság arra a tartózkodó álláspontra helyezkedett, melyet ez a még csak fejlődésben lévő anyag megkíván. A Tervezet szerint a kedvezményezett (3-ik személy) a neki szánt jogot már a szerződés megkötésével megszerzi, mindazonáltal csak mint az ígéretvevő által visszavonhatót. Visszavonhatlanná e joga rendszerint, ha t. i. az ígéretvevőhöz való viszonyából más nem következik, csak akkor válik, ha az ígéretvevő őt a javára kötött szerződésről értesíti. Ezzel szemben a bizottság azt a nézetet vallotta, hogy az ígéretvevő rendelkezési joga (visszavonhatás) tekintetében elsősorban a felek szerződése, illetve a jogügylet természete legyen irányadó, a törvény intézkedése pedig csak dispositiv legyen és pedig oly irányban, hogy más kikötés hiányában (t. i. ha a felek szerződéséből vagy a jogügylet természetéből más nem folyik) az ígéretvevő szabadon rendelkezhet a kedvezményezett értesítéseig, illetve a határidő vagy feltétel bekövetkeztéig. Tehát elsősorban a szerződő felek megállapításától függ, vajon a szerződés megkötése után is rendelkezhetnek-e még a 3-ik személy által szerzett jogról, in dubio pedig a 3-ik csak az ígéretvevő részéről való értesítéstől fogva nyer visszavonhatlan jogot. Eszerint nem az ígéretvevő és a kedvezményezett közötti viszony a döntő, úgy mint a tervezet szerint, hanem a szerződéstköző felek megállapodása, illetve a jogügylet természete. Így pl. az életbiztosítási szerződésnél mindaddig, míg a biztosított meg nem hal, a kedvezményezettnek semmi joga nincsen. Ellenben a fuvarozási ügyletnél a kedvezményezett rendelkezési joga meg-

születik abban a pillanatban, amikor az árú rendeltetése helyére érkezik. Vagy ha egy ház eladásánál az eladó a közvetítő ügynök részére díjat köt ki, melyet a vevő tartozik az ügynöknek megfizetni, az eladó ezt az intézkedést többé nem vonhatja vissza. Mindezen esetekben az értesítés jelentőséggel nem bír, egyrészt azzal sem szerez a 3-ik visszavonhatlan jogot (életbiztosítás), másrészt már anélkül is (fuvarozási ügylet, ügynöki díj). Csupán a kétséges esetekben lép érvénybe a törvény rendelkezése, mely az értesítéstől teszi függővé a visszavonhatlanságot.

Abban a kérdésben, hogy a *kártérítés módja* a készpénzben való kártérítés vagy a natural-restitutio legyen, a bizottság a tervezettel egyezően arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kártérítést rendszerint készpénzben kell nyújtani, emellett azonban a bíró bármelyik fél kérelmére az eset körülményeihez képest a kárnak természetes helyrehozás általi megtérítését is elrendelheti. Ez az álláspont mindenesetre újítás a legtöbb külföldi törvénynyel (német ptk., optk., Code civil) szemben, amelyek szerint a természetbeni megtérítés a szabály. Irányadónak fogadtatott el, hogy a természetbeni kártérítés sokszor természetileg vagy jogilag lehetetlen, sokszor pedig épen a károsult érdekével ellenkezik. Épen azért ott is, ahol a természetbeni kártérítés a szabály, a gyakorlatban túlnyomóan a kivételes pénzbeli kártérítés áll be. A kérdésnek, így beállítva, nincs is nagy fontossága, mert akár így, akár úgy állítjuk fel a szabályt, mindig csupán olyan elvet mondunk ki, mely csak az esetek egy részére alkalmazható. Azzal pedig, hogy a bíróra bizzuk az eset körülményei szerint való döntést, tulajdonképpen a törvényes rendelkezés hiányát konstatáljuk. Kívánatos volna tehát a törvényben bizonyos támpontokat nyújtani a bírónak a kártérítés módjára nézve, úgy amint azt a német ptk. teszi egyes példák felemlítésével. Mindenesetre helyeselendő azonban, hogy a bizottság egyes felmerült javaslatokkal szemben a károsult választási jogát nem ismerte el, mert ha a felek nem tudnak megegyezni, nem az a döntő, hogy mit akar a hitelező, hanem hogy az adott esetben mi az igazságos.

Szociális szempontból mai jogunkkal szemben nagy haladást jelent a bizottság állásfoglalása a *nem vagyoni kár* megtérítésének kérdésében. Nagy hiánya mai jogunknak, hogy az erkölcsi és eszmei kárt, valamint a vagyonilag károsító cselekmény oly mellékhatásait, melyek a károsultnak érzelmi, lelki sérelmeket okoznak,

teljesen negligálja. Nem is volt véleményeltérés a bizottságban aziránt, hogy az embernek nemcsak vagyoni, de személyi javai is jogi védelemre igényt tartanak, amint hogy a külföldi nagy jogok kivétel nélkül azon a helyes állásponton állanak, hogy a magánjog nemcsak a vagyonnak, hanem más érdekeknek is védelmére szolgál. A vélemények csak abban oszlottak meg, hogy mily cselekmények vagy mulasztások miatt legyen helye a nem vagyoni kár megtérítésének és miben álljon az elégtétel? A tervezet csupán a szándékos cselekmények vagy kötelemszegések esetére ad helyet a nem vagyoni kár megtérítésének, míg a főelőadmány ezen túlmenve, a kártérítési kötelezettséget a Btk. által büntetett gondatlanságból okozott cselekményekre is kiterjeszti. Ezzel szemben a bizottságban felmerült oly javaslat is, hogy a nem vagyoni kártérítés kiterjesztendő lenne minden gondatlan cselekménnyel okozott kár esetére, ép úgy mint a vagyoni kár esetében. Elvi szempontból kár alatt az a különbözet értendő, mely valakinek bármely érdekkörében bizonyos másnak felróható esemény folytán támadt. Valamint a vagyoni kárt a vétkesség fokára való tekintet nélkül meg kell téríteni, ép úgy áll ez az esetben is, ha a sérelem a károsult személyi érdekeiben állott elő. Sőt míg a vagyoni kárnál bármily csekély vétkesség mellett, aránytalanul súlyos teher nehezhető a károsítóra, addig a nem vagyoni kárért megítélt megtérítés mérve a bíró belátására van bízva és a vétkesség fokának figyelembevételével történhetik. A francia és angol iudicatura hol egy csekély összeg megítélésével rehabilitálja a sértettet saját indítványához képest, hol százezrek megítélésével ismeri el a becsület nagy jelentőségét. Az eszmei kártérítésnél tehát mellékes a megtérítés mérve és fontos csupán a kártérítési kötelezettségnek elvi elismerése.

Más oldalról viszont a nem vagyoni kártérítés elismerésének többféle korlátozásai javasoltak. Nevezetesen annak kimondása, hogy elégtételnek egyáltalán csak akkor van helye, ha ezt az eset körülményei és a méltányosság indokolják. Ha a bíróságnak ez a discretionarius hatalom megadatik, veszély nélkül ki lehet terjeszteni a kártérítés körét. Felemlítettett, hogy a nem vagyoni kárért nyújtandó elégtétel büntetésszerű jelleget visel magán, melynek pedig csak szándékosság vagy súlyos gondatlanság esetében lehet helye. A vagyoni kártól való eltérés másfelől abban is jelentkezik, hogy injuria igazán csak akkor forog fenn, ha az szándékosan

követtetett el. Többséget végül az az álláspont nyert, hogy csak a szándékos és vétkes gondatlanságból származó cselekmények esetében legyen helye a nem vagyoni kár megtérítésének.

Ami már most az elégtétel módját illeti, a bizottságban egyedül állott a német ptk. rendelkezésein alapuló az a felfogás, hogy nem vagyoni kárért természetbeli megtérítésnek van helye és azért pénzbeli megtérítés elvileg nem jár. Ily módon, bármennyire kiterjesztetik is elvileg a kártérítés köre, az a gyakorlatban csak írott betű marad, mert azok az esetek, amelyekben az eszmei kár in natura megtéríthető, nem számosak. Épen azért a bizottság amellettt döntött, hogy a pénzbeli megtérítés legyen a szabály, de lehető legyen a természetbeli vagy más megtérítés módja is. Végül az elégtételre való jog átszállásának kérdésében a bizottság ennek előfeltételül megkövetelendőnek tartotta, hogy a jogosult a keresetet megindította. Emellettt azonban elismertett, hogy a meghalt ellen elkövetett bántalom a túlélő hozzátartozónak is erkölcsi fájdalmat, tehát nem vagyoni kárt okozhat, amely esetben tehát az élőt ért személyi bántalom jóvátételéről van szó.

Az adós *késedelme*nek tényállását a bizottság, a tervezettel egyezően, elvileg a kimenthetőségre való tekintet nélkül határozta meg, de azzal, hogy az u. n. objectiv késedelemhez nem az összes késedelmi joghatások fűződnek, nevezetesen a kártérítési kötelezettség és a felelősség fokozása csak a kimenthetlen, a subjectiv késedelemhez kapcsolódik. Az objectiv késedelem jogkövetkezményei ellenben: az adós által tényleg húzott hasznok kiszolgáltatása; pénztartozásnál mindenestre kamatfizetési kötelezettség és a hitelező elállási joga. Felmerült emellettt az a javaslat is, hogy az elállási jog álljon be akkor is, ha az adós lejárattal előre kijelenti, hogy lejárattal szolgáltatni nem képes, nemkülönben ha az eset körülményeinél fogva nagy a valószínűsége annak, hogy minden számítás szerint a teljesítés lejárattal nem fog bekövetkezni. A bizottság ezen javaslatra nézve nem határozott és annak esetleges értékesítését a szerkesztésre bízta.

Az *adósegyletemlegesség*nek a tervezet által felállított 3 kategóriája közül a bizottság csak kettőt fogadott el: a szolgáltatás oszthatatlanságán vagy a törvény rendelkezésén alapuló normális és a szerződésben vállalt s azzal szigorított egyetemlegességet, hogy az adóstársak egymás vétkességeért és késedelmeért is felelnek. Ellenben az egyedül a kötelezésnek közös actusán alapuló

egyetemlegességet, mely előáll, ha többen osztható szolgáltatást az egyetemlegesség kikötése nélkül, de együttesen köteleznek, a bizottság még a tervezet által contemplált azon enyhített formájában sem fogadta el, mely szerint a hitelező követelését elsősorban csak felosztva érvényesítheti és csak ha valamely részszolgáltatás be nem hajtható, igényelheti a többiektől a pótlást. Mai jogunk szerint az együttes szerződés az egyetemlegesség kikötése nélkül nem változtat a hányad szerinti felelősségen, a német ptk. szerint ellenben megállapítja az egyetemlegességet. A tervezet a két véglet között középúton halad, abból indulva ki, hogy a szerződéskötés közös actusa mégis kell, hogy bizonyos jelentőséggel bírjon és a közösen szerződő adóstársnak legalább úgy kell felelnie, mint a közönséges kezesnek. Ha pl. többen kötnek meg egy közös haszonbérleti szerződést, az, ha az egyetemlegesség nincs kikötve, mégis úgy értelmezendő, hogy a bérlőknek együtt kell beszolgáltatniuk az egész haszonbéri összeget. A bizottság többsége mindazonáltal főleg egyszerűsítési szempontból az egyetemlegességnek ezt a sok per kútforrásává válható fajtát mellőzte.

Ezzel kapcsolatban tárgyalatott a kezes felelősségének kérdése. Nem volt nézeteltérés abban, hogy a kezes felelőssége csak subsidiarius jellegű lehet. Valamint a kereskedelmi életben kifejlődött felfogásnak megfelel a k. t. 269. §-a, mely szerint a kezest az egyetemlegesség elvénél fogva ép úgy lehet perelni, mint a főadóst, ép úgy megfordítva a magánjognak alkalmazkodnia kell általános szociális felfogásainkhoz és viszonyainkhoz, melyek szerint nálunk kereskedelmi körökön kívül a kezességet úgy fogják fel, mint a jótállást. Abban a kérdésben ellenben, hogy a subsidiaritas miként érvényesüljön, úgy mint a mai jogban, mely szerint a hitelező a kezest a főadóssal együttesen is perbevonhatja és in eventum marasztaltathatja vagy úgy, mint a tervezet szabályozza, hogy a kezes a sortartás kifogásával a hitelezőt elutasíthatja, míg az ki nem mutatja, hogy követelését sikertelenül kísérelte meg a főadóson végrehajtás útján behajtani, — a nézetek a bizottságban elágaztak. A bizottság végre mai jogunk fentartása mellett döntött, főleg a perek számának és a költségeknek csökkentése szempontjából.

Az *elévülés* rendes határidejét a tervezet 10 évben állapítván meg, mai jogunkkal szemben lényegesen megrövidítette. Az indokolás szerint a gyakorlat amellet bizonyít, hogy igen régi követelések érvényesítésénél legtöbbször valami hamisság forog fenn. Leg-

feljebb öröklési igényeknél jogosult, hogy a határidő hosszabb legyen, de ezeknél se haladja meg a 20 évet. Ezzel szemben már a főelőadmány a határidő meghosszabbítása mellett döntött és tekintve, hogy a kérdés eldöntése elsősorban czélszerűségi szempontokon fordul meg, gazdasági szakkörök meghallgatását kívánatosnak jelezte. A bizottság pedig még tovább menve, a rendes elévülés határidejét 20 évet is meghaladó időtartamban kívánta megállapítani. Utalás történt arra, hogy a kérdés összefügg a nagykorúság korhatárával. Az a törvényhozás, mely csaknem az összes európai jogokkal szemben a teljes kort 24 évben állapítja meg, az elévülési határidő megállapításánál nem mehet viszont túl az európai törvényhozásokon a másik irányban. A német ptk. szerint az elévülés rendes határideje 30 év, a magyar jog már kegyeletből is megmaradhat a mai 32 éves határidőnél. Emellet ott, ahol specialis szempontok, különösen a forgalom érdekei megkívánják, rövid 1—3 évi elévülési idő is állapítható meg.

Az *ingatlan iránti adásvételi szerződés formakellékeinek* fontos elvi kérdését a bizottság a jelzálogintézetek és egyéb gazdasági szakkörök képviselőinek bevonásával tárgyalta. Annak az álláspontnak, hogy itt is a formszabadság általános elve érvényesüljön, a tárgyalások során nem volt szószólója. Nem lehet kétséges, hogy tekintettel a földbirtoknak kiváló szociális jelentőségére, magánjogi cautelákkal kell megakadályozni a földbirtok meggondolatlan elidegenítését; másfelől pedig a telekkönyvi foganatosításra alkalmatlan átruházási ügyletek érvényességének megtagadásával biztosítani kell a telekkönyvi és a tényleges tulajdoni állapotok közötti összhangot. Az írásbeli alaknak érvényességi kellékül való megállapítása tehát vitás nem lehet. Kétségtelen azonban, hogy midőn a bizottság a tervezet álláspontjának fentartásával az egyszerű okirati alakkal megelégedett, nem biztosította azon cél elérését, mely az ingatlan iránti adásvételi szerződések formalizálásával tulajdonképpen elérendő volna. Magánokirat alig nyújt számbavehető garantiát arra nézve, hogy az eladó meggondoltan tette nyilatkozatát. Egy elébe tett kész iratnak aláírása ép oly könnyen kicsikarható, mint egy szóbeli hozzájárulás és figyelemmel a kész bizonyíték megtámadásának nagyobb nehézségeire, mindenesetre erősebb és ennél fogva veszélyesebb eszköz a másik fél kezében. Ha az u. n. kocsmai ügyletek ellen biztosítékot keresünk, az ingatlanok eladására irányuló szerződésekre a közokirati alakot kell

érvényességi kellékül felállítani, úgy amint azt a német ptk. teszi. A főelőadmány tárgyalásánál ezt keresztülvihetlennék találták, különösen azért, mert a közjegyzői költségek gyakran többre rugnának, mint amennyit az ingatlan megér, amivel szemben elég arra hivatkozni, hogy a földbirtok elaprózásának káros voltát felismerve, egyáltalán nem árt az oly kis parcelláknak forgalmát, amelyek még egy közjegyzői adásvételi szerződés ügyis minimalis költségeit sem érik meg, ezzel is megnehezíteni. Ugyanerre hivatkozhatunk azzal az ellenvetéssel szemben, hogy jelenleg a telekkönyvi hatóságok $\frac{1}{3}$ -ának székhelyén nincsen közjegyző, úgyhogy annak külön felkeresése újbóli nehézségeket okoz. Emellett pedig kétségtelen, hogy a jelenlegi szervezeti állapotok nem lehetnek döntők egy előreláthatólag csak hosszú idő múlva életbelépő, de viszont századokra szóló Kodex megalkotásánál, annyival kevésbé, mert itt arról a már többször említett circulus vitiosusról van szó, mely a közjegyzői állások szaporítása és a közjegyzőség hatáskörének kiterjesztése között fennáll. Ha az utóbbi követeltetik, a közjegyzők nehéz hozzáférhetőségére történik hivatkozás, ha az előbbit emlegetik, az életképesség hiányát vetik ellene. A bizottság tárgyalásainak során tényleg több oldalról kívánták, hogy a szerződéskötésnél közjegyző vagy ügyvéd, esetleg telekkönyvi bíró interveniáljon és jellemző, hogy itt főleg azokra a nagyszámú perekre történt hivatkozás, amelyek ma „a legtöbbnyire községi jegyzők által szerkesztett hiányos adásvételi szerződésekből kifolyólag támadnak“. Szemben azzal az ellenvetéssel, hogy ezen interventio költségei sok esetben nem állanak arányban magának az ingatlan értékével, utalás történt arra, hogy a közjegyzői intervenciót bizonyos minimalis értékű ingatlanoknál ingyenessé kellene tenni és egyébként is díjszabást kellene megállapítani erre az intervencióra nézve. Erre a gondolatmenetre vonatkozólag két irányban kell megjegyzést tennünk. Egyrészt hivatkoznunk kell mindazokra az igazságszolgáltatási szempontokra, melyek megkövetelik a közhitelességi functio kizárólagosságát és kizárják, hogy az csak részben is az ügyvédségre bizassék, másrészt pedig nem tartjuk elképzelhetőnek, hogy a közjegyzői kartól a kis ingatlanoknál való ingyenes eljárás megkövetelhető legyen, anélkül, hogy a hatáskör kizárólagosságának elismerésével megfelelő kártalanításról történék gondoskodás. Elég az örökösödési eljárásban tett tapasztalatokra hivatkozni, ahol még a hatáskörnek bizonyos mértékben kizárólagos-

sága mellett is köztudomás szerint sok helyütt nem áll arányban a közjegyzők javadalmazása a tőlük másfelől megkövetelt ingyenes munkával.

Felmerült még az az eszme, hogy ha megelégszünk is magánokirattal, legalább annak kellékei szigorítottassanak, nevezetesen olyan okirat legyen szükséges, melynek alapján a nyilvánkönyvi bejegyzés is teljesíthető. Egyáltalán összefügg ez a kérdés a telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okiratok kellékeinek kérdésével, melyre ennél fogva a dologi jogra vonatkozó tárgyalások közzététele után még visszatérünk. A bizottság, amint azt előrebocsátottuk, végül megelégedett annak kimondásával, hogy az ingatlan iránti adásvételi szerződés érvénye annak „okiratba“ foglalásától tétessék függővé.

A tervezet az alaki kellékeket felállító szabályát még annak kimondásával is enyhítette, hogy a szóbeli szerződés is érvényessé válik, ha az ingatlan a vevőnek tényleg átadatik. A főelőadmány tárgyalásánál pedig kívánatosnak jeleztetett, hogy ne csak az átadás, hanem a telekkönyvi bejegyzésre alkalmas engedély kiszolgáltatása is pótolja az írásbeli szerződés hiányait. Különös jelentőséggel bír ez, ha új telekkönyvi jogunk szerint a jogát ruházás causáját is magában foglaló ma megkívánt bejegyzési engedély helyett az átírás a tulajdonosnak a telekkönyvi hatóság előtt tett egyszerű (abstract) szóbeli engedélye („felvallási nyilatkozata“) alapján fog megtörténni. Ezzel szemben megfontolandó, hogy a törvény nemcsak azért kívánja meg a formát, hogy az elcsúszt, könnyelmű ügyletkötés ellen cautelát állítson fel, hanem azért is, mert az ingatlanok forgalmát ha nem is kizárni, de tulságos elterjedését megnehezíteni akarja. Nem helyes tehát a törvény rendelkezését azzal gyengíteni, hogy a formátlan szerződések önkéntes lebonyolításuk megengedésével tényleg megtörténnék. Emellett épen ingatlanoknál nehéz meghatározni, hogy tényleg át vannak-e adva, ez a szabály tehát sok bizonytalanságot és vitát is fog felidézni. Helyeselnünk kell tehát a bizottságnak azt az elhatározását, hogy a szóbeli szerződés a teljesítéssel, nevezetesen az átadással se váljék hatályossá.

Hogy nálunk a közokirattal szemben valóságos idegenkedés tapasztalható, legjobban mutatja az ajándékozás alaki kellékeinek szabályozása a tervezetben. A bizottság ugyan ezzel a kérdéssel nem foglalkozott, de a főelőadmány helyben hagyta a tervezet azon

álláspontját, mely szerint az ajándékozási ígéret érvényességéhez általában elegendő az egyszerű okirati forma.

A német ptk. tudvalevőleg ehhez is a közokirati alakot írja elő. De a tervezet eredetileg még ezen is túlmént és az ingatlanokra vonatkozó ajándékozási ígéreteknel is megelégedett a magánokirattal. Pedig nyilvánvaló, hogy ha a törvény a visszterhes kötelezéseknel általában semmi formát nem kíván meg, ellenben a bármily tárgyra vonatkozó ajándékozási ígérethez az okirati alakot írja elő, akkor ugyanazon szempontokból, melyek az ingatlanátruházások formalizálásához vezettek, még ha visszterhesek is, az következik, hogy az ingatlant tárgyazó ajándékozási ígéretek érvényességéhez fokozott alakszerűséget, vagyis közokirati alakot kell megkövetelni.

Ennek megfontolásától a tervezet sem zárkozhatott el, de megelégedett az alaki kellék azon szigorításával, hogy azon esetben, midőn az ajándékozási ígéret tárgyát ingatlan képezi, az elfogadás is csupán írásbeli nyilatkozattal történhetik. Ez a megoldás azonban nem megfelelő, mert a megajándékozottnak nyilatkozatát, akire az ajándékozásból hátrány nem hárulhat, egyáltalán nem szükséges formakellékhez kötni. Az ajándékozó szorul fokozott oltalomra, ha ingatlant ígér ajándékol, tehát az ő részén kell a formakelléket szigorítani. A főelőadmány tényleg legalább érzében megváltoztatta a tervezet álláspontját és az ingatlanra vonatkozó ajándékozási ígéret érvényéhez közokiratot írt elő.

Nem foglalkozott a bizottság azzal a kérdéssel sem, vajon helyes-e megengedni, amint a tervezet és azt helybenhagyva a főelőadmány is teszi, hogy az alakszerűtlen ajándékozási ígéret teljesítése, nevezetesen a dolog tényleges átadása pótolja az okirat hiányát. Ha a teljesítési ügyletet causalis ügyletként fogjuk fel, amint a tervezet is teszi, elméleti szempontból is lehetetlen a teljesítés által a kötelmi ügyletet érvényessé tenni, mikor érvényes teljesítés csak érvényes kötelmi ügylet alapján történhetik. Gyakorlati szempontból pedig ezzel a formakelléket megállapító szabály elveszti jelentőségét. Nyilvánvalóan tehát itt is meg kell változtatni a tervezet álláspontját, úgy amint az az ingatlanokra vonatkozó szóbeli szerződéseknél történt és a szóbeli ajándékozási ígéret sem válhatik hatályossá az ígért dolog tényleges átadásával sem.

A *kellékszavatosságot* a bizottság a tervezet álláspontjának fentartásával szabályozta. Eszerint az eladó szavatol a vevőnek,

hogy a dolog nem szenved oly hiányban, mely értékét vagy használhatóságát kizárja vagy csökkenti, kivéve ha a vevő a hiányt ismerte vagy közönséges figyelemmel felismerhette volna és szavatol a dolognak minden kikötött tulajdonságaért, kivéve ha a hiányt a vevő ismerte. A szavatossági hiány jogkövetkezményei tekintetében nem volt vitás, hogy a vevőt megillessse a szerződés felbontásának joga, vagy az árleszállítás, vagy a megfelelő szolgáltatás követelése, de utóbbi csak fajlagos kötelelemnél. Ellenben arra nézve, hogy a vevő nemteljesítés miatt kártérítést is követelhessen-e, az az álláspont érvényesült, hogy a kártérítési igény nem a szavatossági hiány sajátlagos következménye, hanem a nemteljesítés következményeire vonatkozó általános szabályok alá tartozik.

Az *ajándékozás visszavonása* tekintetében a hálátlanság mint visszavonási ok ellen kifogás nem merült fel. Ellenben vitássá tétetett, vajjon visszavonhatja-e az ajándékozó az ajándékozást (értve ezalatt az ajándékozási ígéret teljesítésének megtagadását, valamint az ajándék visszakövetelését) azért, mert utóbb szükségbe jutott és megillessse-e ezen jog a pazarlás miatt gyámság alá került ajándékozó gyámját egy évre visszahatólag, mindkét esetben a megajándékozott még meglévő gazdagodása erejéig? A tervezet ily értelmű rendelkezéseivel szemben hivatkozás történt arra, hogy meg nem engedhető, miszerint ha valaki más vagyonának érintésével arra kihatólag már rendelkezett, azon a címen, hogy maga bajba jutott, a rendelkezést visszavonhassa és a megajándékozott vagyoni viszonyait megrendítse. Különösen áll ez a már teljesített és az ajándékozott által vagyonába fordított ajándékokra nézve. A bizottság a tervezet álláspontjának fentartása mellett döntött, abból indulva ki, hogy az ajándékozás rendszerint szűk családi vagy baráti körben fordul elő, ahol elsősorban nem jogi, hanem etikai szempontok irányadók. A gyámság alá helyezésnek pedig legtöbb esetben csak akkor van fogantaja, ha általa azt, ami a tékozló ajándékozásaiból még megvan, vissza lehet szerezni.

A bizottság részletesen foglalkozott azzal a gazdasági és szociális szempontból nagyfontosságú kérdéssel, hogy milyen dolgokra terjedjen ki a *bérbe- és haszonbérbeadó törvényes zálogjoga*? A tervezet ennek terjedelmét mai jogunkkal szemben három irányban is megszorította, amennyiben a zálogjog: 1. csak a berendezéshez és felszereléshez tartozó dolgokra; 2. csak azokra terjed ki, melyeket a bérlő, vagy vele együtt lakó neje vagy gyermeke hozott

oda, és 3. ki vannak véve a végrehajtás alól általában mentesített dolgok. Ezzel szemben felemlítettett, hogy a tervezet nem gondolt a különösen városokban nagy jelentőséggel bíró üzletekre, melyekben épen a „berendezéshez és felszereléshez“ nem számítható áruk képezik a fedezetet. Hogy továbbá a zálogjognak mindenesetre ki kell terjednie a bérlővel közös háztartásban élők dolgaira. Különösen megfontolandó pedig, vajon helyes-e annak minden megszorítás nélkül való kimondása, hogy a végrehajtás alá nem vonható dolgokra a bérbeadó törvényes zálogjoga sem terjedjen ki? Ennek a kérdésnek szabályozása egyáltalán nem ide, hanem a végrehajtási törvénybe tartozik, aminthogy a végrehajtási novella (1908: XLI. t.-cz.) tényleg szabályozza is már ezt a kérdést. A közfelfogás erre nézve időnkint változik és az ilyen változásoknak kitett kérdés eldöntése nem tartozik a századokra szóló ptkönyvbe. A bizottság a tervezet értelmében döntött, de a felmerült indítványoknak a szerkesztésnél leendő figyelembevételét kívánatosnak jelezte.

Nagy elvi jelentőséggel bír annak eldöntése, hogy miként szabályoztassék az *ingatlan elidegenítésének a bérleti vagy haszonbérleti viszonyra való kihatása?* Azzal a hazai jogunkban is meggyökeresedett régi jogszabálylyal szemben, mely szerint az elidegenítés megszünteti a bérletet, a külföldön ujabban győzedelmeskedett az új elv, mely szerint „a vétel a bérletet nem bontja fel“. Így rendelkezik a német ptk. és ehhez csatlakozott a tervezet is. Ezzel szemben a bizottságban nagy pártja volt mai jogunk fenntartásának. Az új elv a tulajdonost korlátozza a dolog feletti rendelkezési jogában. Nem helyes a tulajdonost az ingatlan értékesítésére kínálkozó alkalmaktól (parcellázás, telepítés) a bérlő miatt elzárni, kinek jogait teljesen megvédi a mai jogunkban is elismert kártérítési igénye. Ezzel szemben a bizottság a tervezet elveit fogadta el, abból indulva ki, hogy az az elméleti érv, mely a dologi jognak szemben a kötelmi joggal erősebb voltára van alapítva, itt nem található, mert a tulajdonos maga korlátozta magát a bérlet megkötésével, a gazdasági szempontok pedig a mindenesetre gyengébb városi házbérlők és kis haszonbérlők védelmére utalnak. A tervezet rendelkezéseit közelebbről vizsgálva, különben úgy látjuk, hogy azok csak egy pontban térnek el mai jogunktól. Ugyanis az ingatlan vevője ma is kötve van a bérlővel és haszonbérlővel szemben a törvényes felmondási időhöz. A hosszabb bérleti határidő pedig a

tervezet szerint is csupán akkor köti az új tulajdonost, ha arról a tulajdon szerzésekor tudomása volt. Ez alól is kivételt állapít meg a tervezet a végrehajtási elidegenítés esetében, melyben az árverési vevő törvényes időre akkor is felmondhatja a bérletet, ha hosszabb tartamáról tudomása volt. A „tudomás“-nak juttatott ez a szerep azonban nagyon kétes értékű és a gyakorlatban bizonyára sok zavart és vitát fog okozni. Bonyolódott bérleti szerződéseknél alig állapítható meg a tudomás fennállása és nehézségeket fog okozni a bizonyításnak arra való kiterjesztése, hogy az ingatlan szerzője minden részletről tudott. Pedig a tervezetben kifejezésre jutó elv szerint csupán az általa ismert szerződési kikötések kötelezik az új tulajdonost, és így a bizottság által is elfogadott az a kijelentés, hogy „az új tulajdonos a bérbeadó jogaiba és kötelezettségeibe lép“ csak feltételesen valósulhat meg. Nélkülözzük továbbá a tervezetben a visszterhes és visszteher nélküli átruházások közötti különböztetést is. Az utóbbiakat szokták családkörben a bérlő jogainak kijátszására felhasználni és így, ha a tervezet elvét fogadjuk el, itt mindenesetre szükséges volna a „tudomás“ vélelmezése, amint az más jogterületeken is ki van mondva. (Üzletátruházás.)

A „tudomás“ körül felmerülő nehézségek elhárítása végett a tervezet egy új intézményt contemplant a telekkönyvi hatóságnál, esetleg más közhatóságnál vezetendő nyilvántartási jegyzékben, melybe a bérlőnek a bérbeadó hozzájárulása nélkül is jogában áll a bérletet bejegyeztetni, ami azután az új tulajdonos tényleges tudomását pótolja. Kérdés azonban, hogy ez a lajstromrendszer a gyakorlatban be fog-e válni, miután itt nem oly egyszerű és könnyen fixírozható jogviszonyokról van szó, mint másutt (cégjegyzék, patens) és a bonyolult, gyakran változó bérleti szerződések igen pontos vezetést igényelnek.

Fokozott védelemben részesül a bérlő, ha a bérleti jog a telekkönyvbe be van jegyezve, ami csak a bérbeadó beleegyezésével történhetik. Erészben a bizottság mai jogunkat fenntartotta. A szabadkézből való eladás a bérleti jogot egyáltalában nem érinti és az végrehajtási eladás esetében is érintetlen marad, ha jelzálogos követelés a rangsorban meg nem előzi, vagy a megelőző követelések az árverési vételárból kikerülnek. Ezzel a bérleti jog valóságos dologi jog jellegét nyeri és az ingatlanak minél jobb áron való értékesítését mindenesetre akadályozza. Daczára ennek azonban nem tartatott igazoltnak a bérleti jog megszüntetése oly hitelezők

érdekében, akik csak későbbi ranghelyen nyertek zálogjogot, noha a bérlőt úgyszólván megvédi az a szabály, hogy a bérlő bejegyzése egyúttal jelzálogjogot állapít meg a bérlő kártérítési követelésére nézve.

Majdnem egyhangulag ellene nyilatkozott a bizottság a tervezet által contemplált germanjogi együttes közösség (Gemeinschaft zu gesamtten Hand) elvének, vagyis annak, hogy a társakat közösen illető vagyontárgyak az egyes társak külön rendelkezése alól elvont, dologilag is megkötött önálló *társasági vagyont* alkossanak, ahelyett hogy a társakat, mint mai jogunkban, megillessa a hányadról való rendelkezés joga. A kérdés az, vajon van-e ok arra, hogy a kereskedelmi jog szabályozása, mely feltétlenül elismeri a kereskedelmi bíróságok külön jogi személyiségét és a társasági követelés és a tag tartozásai közötti compensatio kizárásával, a külön társasági csőd és a tag külön csődje által teljesen keresztülviszi a vagyonekülönítést, — a magánjogra is átvitessék, minden magánjogi társulásra, amikor még a k. t. is nemcsak külön vagyonnal bír, hanem olyan társaságokat is ismer, amelyeknél a vagyon hányadosan oszlik meg, t. i. az alkalmi egyesületeket és amikor nyilvánvaló, hogy a magánjogi társaságok többnyire átmeneti jellegűek, vagyis alkalmi egyesülés természetével bírnak? Kétségtelen, hogy a dologi lekötöttség rendszerének általánosítására nincsen szükség. A jogi személyiséggel felruházott egyesület és a kereskedelmi társaságok eléggé szolgálják a társulás céljait, nincsen szükség tehát a társasági célt a magánjogban is favorizálni a dologi lekötöttség kimondásával úgy a társasági tagokkal, mint a társak magánhitelezőivel szemben. Másfelől pedig a társasági vagyon lekötöttsége veszélyes a hitelezőkre nézve és visszaélésekre ad alkalmat. Külömben is a kérdést nem dönti el ez a csupán elméleti jelentőséggel bíró szabály, hogy a vagyon a társaság vagyona-e, vagy a társtulajdonosoké? Gyakorlati szempontból kell szabályozni a felmerülő egyes kérdéseket, hogy az egyes tag rendelkezhetik-e a hányadról? hitelezője ahhoz hozzányúlhat-e? a társasági hitelező pedig kit perel? nyilható-e külön csőd a társasági vagyonra? stb. Nevezetesen meg lehet elégedni annak kimondásával, hogy a tag kötelessége a társasági vagyont a társaságban hagyni és lehet tovább menve kimondani, hogy a tag vagyonrészét ki sem veheti, mert az a társaság javára dologilag kötve van. Akármelyik álláspont mellett a tagok magánhitelezőinek joghelyzete jóformán egyenlő lesz, mert ha a magánhitelező lefoglalhatja is a tag hányadát, nem

juthat hozzá csak akkor, amikor a tag követelheti és megkapja társaitól. Semmiképen sincsen ok a tervezet általánosító szabályára és ez vezette a bizottságot annak kimondására, hogy a társasági vagyontárgyak meghatározott hányadok szerint illessék a társakat, de az állandó jellegű magánjogi társaságok bejegyezhetők legyenek a kereskedelmi cégjegyzékbe és ezzel megnyerjék a kereskedelmi társaságok jogi jellegét.

A *közösség megszüntetésének* módját a tervezet szerint szabadabban állapíthatja meg a bíró az eset körülményeihez képest, mint mai jogunk szerint. Ma minden félt megilleti a természetben való felosztás joga, csupán ahol ez észszerűen nem lehetséges, kerül a sor az árverésre. A tervezet ellenben a felosztás három módját állapítja meg: 1. a természetben való felosztást; 2. a közös tárgy eladását (ingóknál a zálogeladás szabályai szerint, ingatlanoknál nyilvános árverés útján) és a vételár felosztását; 3. a közös tárgynak egy vagy több részesnek való juttatását a többieknek megfelelő pénzbeli kielégítése mellett. Ezek a módok pedig nem gradatim állapíttatnak meg, hanem a bíróság szabadon választhatja közülük a legmegfelelőbbet, természetesen csak a kereseti petitum korlátai között. A tervezet tehát szemben fennálló jogunkkal mindenesetre szabadabb teret enged a bírónak, de ami a természetben való felosztás és az eladás közötti választást illeti, lényeges különbség alig van és inkább csak a bizonyítási teherre szorítkozik. A mai jog szerint ugyanis annak kell bizonyítania, aki a természetben való felosztás káros voltát állítja, míg a tervezet szerint nem prevaleál egyik felosztási mód sem, hanem a bíró egyszerűen a felek érdekének megfelelően dönt. Új ellenben, de épen aggályos a bíró azon joga, hogy a közös tárgyat az egyik félnek odaítélheti, a másiknak kártalanítása mellett. Itt mindenesetre szükséges valamely restrictio, hogy a fél mondassa, hogy ilyképp az odaitélt részt nem vállalja.

Külömben a tervezet szabályozása mellett is több mint valószínű, hogy a közös tárgy, ép úgy mint ma, rendszerint árverés alá fog kerülni. Ennek lehető megakadályozása végett a bizottságban több javaslat merült fel. Teljes szabad kéz a bíróságnak annyira, hogy meg is tagadhassa az osztályt, mert annak ezidőszerint nem látja idejét. A római jog „judicium duplex“-e annak a félnek terhére, aki a keresettel fellépett. Egyeztető perenkívüli eljárás. A vita a birtokelaprózás megakadályozásának kérdésére is kiterjedt, neve-

zetesen hogy legyen mód arra, hogy a túlnyomó mértékben érdekelt benmaradjon és a felosztást kívánó kiléptethető legyen. Ezzel szemben felhozták viszont, hogy a bíró, amikor magánérdekek felett ítél, nem dönthet szocialpolitikai szempontok szerint. Másrészről a városi viszonyok szempontjából kifogásoltatott, hogy bármely csekély hányad tulajdonosa is követelhesse a felosztást. Úgy a megváltásra való kötelezést, mint a felosztás kérésének minimumhoz való kötését azonban a bizottság többsége ellenezte és elvileg a tervezet álláspontjához csatlakozva, a részletmódosításokat a szerkesztő bizottság figyelmébe ajánlotta.

Nagy elvi fontossággal bíró kérdést döntött el a bizottság az *abstract kötelmi szerződés érvényességét* illetőleg. A tervezet szerint ugyanis az abstract vagyis a jogcímet meg nem jelölő szerződésből is származik kötelezettség, ha az határozott pénzösszeg fizetésére vagy határozott mennyiségű egyéb helyettesíthető dolog szolgáltatására irányul. Az indokolás szerint okvetlen szükség van az abstract szerződés elismerésére. Ha a felek között hosszabb tartamu üzleti összeköttetés áll fenn és elszámolás történik, lehetetlen, hogy a felperes évek múlva is köteles legyen minden tétel jogalapját bizonyítani. Azt mondani pedig, hogy az „elszámolás“ maga is jogcím, azonos az abstract szerződés elismerésével, mert az elszámolás bármily turpis causa-t is fedhet és érvényes causa bármily hiányát is pótolhatja. Ami a veszélyességet illeti, amíg a váltóképeség meg nem szoríttatik, a váltónál nem veszélyesebb magánjogi abstract szerződés is elismerhető. Tilos ügyletek elpalástolása ma is történhetik, fictiv causa megjelölésével. A jogalap hiányát vagy turpis causa fenforgását az adós az abstract szerződéssel szemben is érvényesítheti, a bizonyítási teher eltolódása pedig nem lehet igazságtalan, ha valaki bizonyításra köteleztetik saját tényével szemben.

A tervezet álláspontja azonban a bizottságban elszigetelten maradt. Az abstract lekötés joghatályának elismerése előnyös lehet a forgalomra, de túlságosan megnehezíti az adós helyzetét. A jogcímet nem tartalmazó okirat alapján eszerint a bíró a meg nem jelenő alperest elmakacsolhatja, a megjelenő alperes pedig kénytelen bizonyítani a causa illicita-t, ami gyakran lehetetlen lesz, ahelyett hogy a felperes legyen köteles megjelölni követelésének jogcímét. A bizonyítási teher eltolódása sok esetben az anyagi igazság érvényesülését lehetetlenné teszi, mert nem mindig csak

a szerződő felek állanak egymással szemben. (Örökösödés, csőd.) Az abstract szerződés gyakran megnehezítené a hitelezők helyzetét is, nevezetesen a megkárosításukat célzó abstract szerződésbe foglalt ajándékozásokkal. Egyáltalán a forgalom igényeit a váltó és a kereskedelmi jog van hivatva szolgálni és emellett nincsen szükség a köztörvényi váltó intézményére.

Az indítványozott megszorítások nem sokat használnak. A pénzszolgáltatásokra való korlátozás ott ismeri el az abstract szerződést, ahol az úgyis egyedül bír gyakorlati jelentőséggel és épen a legveszélyesebb. Különbséget tenni a fennálló kötelezettség elismerése és jövőbeli kötelezettség vállalása között, vagyis joghatályosnak tekinteni egyedül a tartozás-elismerést (számla-elismerést, egyezség-elismerést és pedig csupán írásbeli formában) annyit jelent, mint a szövegezéstől tenni függővé az érvényességet. Eszerint az ilyen nyilatkozat: „elismerem, hogy tartozom 1000 kor.-val és kötelezem magam azt megfizetni“ érvényes volna; de az ilyen nyilatkozat: „kötelezem magam 1000 kor.-t megfizetni“ nem volna érvényes, holott csak stílusbeli eltéréstől, az „elismerem“ szó benn vagy benn nem létéről van szó.

A bizottság mindezek megfontolása után visszatért mai jogunkra és szótöbbséggel amellett foglalt állást, hogy az abstract-szerződésből kötelem ne származzék. Megjegyzendő ezzel szemben, hogy hogy ez az állásfoglalás alig egyeztethető össze a dologjogi rész tárgyalásán elfogadott azzal a szabályozással, hogy a tulajdonátruházás kivételével a többi dologi jog alapítása abstract szerződéssel történhetik. Meg lehet tehát terhelni az ingatlant jogcím nélkül oly dologi teherrel, mely szerint annak mindenkori tulajdonosa évi 100 kor.-t köteles fizetni, de jogcím nélkül nem kötelezheti magát ez adós 100 kor. fizetésére!

A bizottság foglalkozott azzal a kérdéssel is, hogy minő elvek szerint szabályoztassék a *közhivatalnok és az állam felelőssége* az előbbi által hivatalos minőségben okozott kárért? A tervezet szerint a közhivatalnok felelős a kárért, amit vétkes kötelességszegéssel okoz. Rendszerint omnis culpaért felel, a bíró azonban az ítélethozatalnál csak szándékosság vagy súlyos gondatlanságért és csak így más tisztviselő is, ha hivatalában czélszerűségi tekintetek szerint tartozott eljárni. A közhivatalnok felelőssége mellett felelős az állam és a többi közjogi testület is, feltéve hogy a kár jogorvoslattal elhárítható nem volt. Telekkönyvi és bírói letéti ügyekben pedig

az állam a tárgyilag helytelen intézkedésért akkor is felelős, ha az intézkedő hivatalnokot felelősség nem terheli.

A bizottságban a tárgyalás leginkább akörül forgott, hogy egyáltalán a fél követelhesse-e a vétkes tisztviselőtől magától is kárának megtérítését? Erős pártfogásra talált az az álláspont, hogy a közhivatalnok vétkes kötelelességhez címén harmadik személylyel szemben egyáltalán ne legyen felelős. Valamint a magánhivatalnok hivatali kötelelessége megszegése folytán okozott kárért nem válik mással szemben felelőssé, hanem csak főnökével áll szemben, ép úgy nincsen ok a közhivatalnok hivatali kötelelességét *sui generis* magánjogi vétségé minősíteni, hanem annak csak az állam és a közhivatalnok közti belső viszonyban van gyakorlati jelentősége, szabályozása tehát a szolgálati pragmatika körébe tartozik. Kiveendő csupán az az eset, amikor a közhivatalnok szándékosan okozott valakinek kárt, ily cselekmény azonban már a jó erkölcsökbe ütköző károkozás címén fogja a személyes felelősséget megállapítani.

A tervezet álláspontjának, vagyis a közhivatalnok és az állam egymás mellett fennálló felelősségének fentartása mellett felhozott, hogy az állam is csak akkor tehető felelőssé, ha tisztviselőjét vétkekessé terheli, azt a kérdést tehát, hogy a tisztviselő mikor vonható felelősségre, mindenesetre szabályozni kell. A gyakorlatban ugyanis mindenki elsősorban az államot fogja perelni. Emellett az állam felelősségét természetesen ahhoz a feltételhez kell kötni, hogy a kár jogorvoslattal nem volt elhárítható. Már most megtörténhetik, hogy a tisztviselő súlyos gondatlansággal okozta a kárt, vajon helyes volna-e a károsultat teljesen elzárni kártérítési jogától, mert csekély, menthető gondatlanságból elmulasztotta a jogorvoslatot?

Sőt voltak nézetek, melyek a tervezet álláspontján is túl akartak menni és az államnak csak subsidiarius, vagy legalább is *sub conditione* való felelősségét kívánták megállapítani. Az államot csak akkor lehessen perbe vonni, ha a tisztviselő vétkes kötelelességhez ellene hozott bírói ítélettel constatálva van.

A bizottság végül, miután a szavazatok teljesen egyenlően oszlottak meg, az elnök szavazatával a tervezet mellett döntött.

A bizottság tárgyalta azt az alkérdést is, vajon a hivatalnok felelős legyen-e minden hivatalos kötelelességének megszegéseért, vagy csak olyanért, mely őt meghatározott harmadik személylyel szemben terheli. Különbséget kell tenni ugyanis a különböző

állami funkciók természete szerini. Ahol tisztán közhatalmi funkciókról van szó, ott az állam általános felelősségét nem lehet megállapítani, ha azok magánérdekek sérelmével járnak is; ahol ellenben az állam magánjogokra vonatkozólag intézkedik és a tisztviselő határozott személylyel és ennek szorosan körülhatárolt érdekeivel áll szemben, a fokozott gondosságra való kötelezettség és a teljes felelősség construálható. A német ptk. különböztet is ily értelemben aszerint, hogy a tisztviselő meghatározott személylyel szemben van bizonyos eljárásra kötelezve, vagy csak általában a köz érdekében. Különösen a gyámhatóság felelősségének korlátozását jelezték szükségesnek. A gyámhatóság magánjogilag csak a gyámolttal szemben felelhet. Ellenben a felelősségnek oly irányban való kiterjesztése, hogy a gyámhatóság péld. egy ügylet késedelmes jóváhagyásával a másik félnek, gondnok késedelmes kirendelésével a hitelezőknek okozott kárért is felelős legyen, nem lehet indokolt. Más oldalról a közvetlen és közvetett károkozás közötti különböztetést ellenezték. Ha a közhivatalnok tevékenységével valakinek kárt okoz, mindig magánjogokat sért. A gyámhatóság felelősségét pedig úgyis enyhíti ez a szabály, mely a czélszerűségi tekinteteken nyugvó eljárás körében a felelősséget a súlyos gondatlanság eseteire korlátozza.

A tárgyalás során felvetették azt az eszmét is, hogy nem kellene-e elsősorban a közhivatalnok fogalmát meghatározni, enélkül nem lévén megállapítható a közhatóság felelőssége. Ezzel szemben felhozták, hogy a kérdést a képviseleti elv alapján mindig meg lehet oldani. Ha valaki egy köztestület funkcióját olyképen végzi, hogy eljárása az illető köztestület eljárásának tekintendő: a köztestület felelőssége megállapítandó. Ha azonban valaki — bár hatósági megbízás alapján — a maga nevében végez valamely funkciót, úgy a kirendelő hatóság nem tartozik érte felelősséggel (közjegyző).

A bizottság mindezen kérdéseket részletkérdéseknek minősítvén, azok eldöntését a szerkesztés sorára utalta.

Ezekben ismertettük a bizottság tárgyalásait, melyekből megállapítható, hogy a kötelmi jog terén felmerülő gazdasági és szociális szempontok mindenütt kellő méltatást nyertek és a német ptk.-nek a tervezet ezen részén leginkább tapasztalható behatása enyhített mindannak kiküszöbölésével, ami hazai viszonyainkkal és felfogásainkkal nem egyeztethető össze. H.

Felsőbirósági határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

213. A felperesi minőségben fellépő kir. közjegyzőt azon törvényes kedvezmény, melynélfogva ügyvédi képviselet mellőzésével is perbe szállhat, ügyvédi képviseleti díjak felszámítására fel nem jogosítja, mivel ilyenek az 1874:XXXIV. t.-cz. 54. és következő §-ok értelmében csak kamarailag bejegyzett ügyvédnek járnak.(Curia 1909. október 25. 1825.)

*

214. Az elsőbiróság ítéletének megváltoztatásával az örökhatyó által . . . közjegyző előtt 1907. május 31-én tett és közokiratba foglalt végrendelet érvénytelennek mondatik ki. Bizonyítva lett ugyanis, hogy amikor az örökhatyó férjéhez, az alpereshez, kit a rossz bánásmódja miatt elhagyott volt, visszatért, az alperes kijelentette, hogy ezentúl még rosszabbul fog bánni az örökhatyóval, hogy ez a vagyont reá átírassa; hogy alperes a nejevel az örökhatyóval rosszul bánt, ütötte, verte . . . s hogy alperes e bánásmóddal azt célozta elérni, hogy az örökhatyó az ingatlan vagyont reá átruházza, azonban ezen bizonyított tényállásból s tanúk által bizonyított abból a ténykörülményből, hogy a súlyos betegen fekvő örökhatyó orvost kívánt hozatni, de alperes kijelentette, hogy ő nem költségeskedik, ha neje az örökhatyó nem hagy reá semmit s hogy csak akkor hozat orvost, ha az örökhatyó testvérei lemondanak az örökösödési igényükről; valamint abból a ténykörülményből, hogy az örökhatyó ugyanazon a napon, vagyis 1907. május 31-én tette meg intézkedését, amely napon az alperes a súlyos beteg örökhatyót Nagyszalontára az orvos beszállította s hogy tanúk egybehangzólag bizonyították, hogy amikor az örökhatyót Nagyszalontán a közjegyző hivatalos helyisége előtt, a kocsiról leszállani segítették s mielőtt vele, mint azonossági tanúk a közjegyzőhöz bementek volna, alperes azt a figyelmeztetést intézte az örökhatyóhoz „kedves feleségem úgy mondd el, ahogy otthon elhatároztuk“; a megtámadott végrendeletet az örökhatyó szabad akaratából kifolyónak elfogadni nem lehetett s bizonyított tényként volt megállapítandó, hogy a végintézkedés megtételére az alperes az örökhatyót azzal a lelki kényszerrel befolyásolta, hogy az orvosi gyógykezelését tette attól függővé s az orvosi segélynek igénybevételét a végintézkedés megtételéig megtagadta . . . s minthogy a végrendelet érvényességéhez szükséges, hogy az az örökhatyó valódi akarata legyen s az örökhatyó akaratára gyakorolt jogellenes

befolyás következtében tett intézkedés semmis és a kényszer által kiereszakolt végintézkedés érvénytelen s e tekintetben lényegtelen az a körülmény, hogy a fenyegetés és a kényszer nem a végrendeletalkalmával történt, melynél a férj jelen sem volt, mert ez nem zárja ki, hogy az örökhatyó megelőző fenyegetés és kényszer hatása alatt alkotta végrendeletét. (Curia 1909. október 20. 3555. sz., a nagyváradi tábla indokainak hagyásával.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

215. Az 1896. évi szeptember hó 18. napján tett közös végrendeletben az örökhatyó és néhai neje az I. pontban felsorolt vagyonokról haláluk esetére akként rendelkeztek, hogy az egész, tehát a mindkét házastársat illető vagyon haszonélvezete, a túlélő házastársat illesse; mindkettőjük halála után pedig az egész vagyon két gyermeküknek, a felperesnek és az I. r. alperesnek jusson. A végrendeletnek ezt a tartalmát tekintve, kétségtelen, hogy míg egyfelől a végrendeletben a hitvesek egymást kölcsönösen a haszonélvezet biztosításával részesítik, addig másfelől a végrendelet rendelkezéseiből a házastársaknak az a szándéka válik nyilvánvalóvá, hogy az egyik hitves intézkedéseit, tekintettel a másik hitves intézkedéseire tette, minélfogva a végrendelet rendelkezéseiben úgy a kölcsönösség, mint a viszonyosság is kifejezésre jutván, ez a közös végrendelet kölcsönös és viszonyos végrendeletnek (test. reciprocum et correspectivum) minősítendő.

A hagyatéki iratoknál fekvő, Czegléden 1899. évi november hó 20-án létesített és sem valódiságára, sem tartalmára nézve nem kifogásolt s az anyai hagyatéknak rendezésénél különben is figyelembe vett egyezség tartalmával az vehető bizonyítottnak, hogy a közös végrendeletnek az anyai hagyatékot tárgyzó rendelkezései csak részben léptek hatályba, mert a most érintett egyezség értelmében az apa a néhai neje után hátramaradt 1900 frtnyi készpénz hagyatékából 1400 frtot gyermekeinek, vagyis a felperesnek s az I. r. alperesnek kiadott s így nyilvánvaló, hogy az apa csak részben részesült a közös végrendelet alapján részére biztosított vagyoni előnyben; másrészt tény az is, hogy felperes ugyancsak a hagyatéki iratoknál fekvő, Czegléden 1899. évi április hó 26-án kelt engedményokirat alapján, az anyai hagyatéknak felét 200 frtot F. L.-ra átruházta.

Jogsabály ugyan, hogy abban az esetben, ha az életben maradt házastárs a közös végrendelettel neki nyújtott vagyoni előnyt igénybe vette, azáltal kötelezettséget vállal aziránt, hogy a saját intézkedéseit épségben hagyja, de viszont jogsabály az is, hogy a közös végrendelet nem akadályozhatja a tovább élő hitvest abban, hogy a mindkét hitves által örökösnek nevezett közös

gyermeket, ha törvényes ok fenforog, kitagadhassa; mely jogszabály szem előtt tartásával a tovább élő házastárstól az a jog sem vonható el, hogy a mindkettőjük által örökösnek nevezett közös gyermeket kötelesrészre szoríthassa abban az esetben, ha a gyermek arra okot szolgáltatott. Az 1905. évi július hó 16-án elhalt Sz. A., tehát az 1899. évi márczius hó 20-án elhalt nejét túlélő házastárs 1900. évi február hó 7-én tett végrendelete csak annyiban tér el a közös végrendelet intézkedéseitől, hogy egyik leánygyermekét, a felperest kötelesrészre szorítva, felerész helyett egynegyed örökségre korlátozza, ellenben a közös végrendelet intézkedése szerint a felperest illetett másik egynegyed részt a felperes gyermekeinek hagyja. Igaz ugyan, hogy örökhagyó végrendeletének a felperest kötelesrészre korlátozó rendelkezését meg nem indokolta, ámde a per adatai szerint örökhagyónak ez az intézkedése arra vezethető vissza, hogy számolva felperesnek azzal az eljárással, mely szerint anyai örökségének felét annak megnyilta után rövid idő múlva potom áron eladta, vagyonának felét a felperes gyermekei s illetőleg saját unokái érdekében biztosítani kívánta, amihez pedig a fentebb ismertetett jogelv szem előtt tartásával joga volt. A másodbiróság ítélete tehát abban a rendelkezésében, amely szerint örökhagyónak végrendeleti jogosultsága megállapított, ezekből az indokokból, egyéb rendelkezéseiben pedig az elsőbiróság ítéletéből idevonatkozóan átvett s illetőleg saját indokaiból hagyatott helyben. (Curia 1909. október 19. 2866. sz.)

*

216. Örökhagyó és házastársa első r. alperes közös vagyónukról akként végrendekeztek, hogy bármelyik házastárs halna el előbb, annak egész vagyonát a túlélő házastárs örökölje, a szerződés 2. és 3. pontjában külön-külön meghatározott 1000 K hagyomány kifizetése ellenében, míg a 4. pontban a házastársak közös tulajdonát képező összvagyonra nézve azt a közös és együttes rendelkezést tartalmazza, hogy mindkettőjük halála esetére elsősorban a 2. és 3. pontban megjelölt hagyományok, azután pedig a 4. pontban felsorolt 11 rendbeli, egyenkint 2000 K-ás hagyomány fizetessék ki, a házastársak egyéb ingó és ingatlan vagyonában pedig négy egyenlő részben az örökhagyó négy testvérének gyermekei örökösödjenek. A végintézkedésnek eme tartalmából kétségtelen, hogy az örökhagyónő említett négy testvérének gyermekei részére mindkét házastárs elhalálása esetére hitbizományi helyettesítés útján utóöröklési jog biztosított akként, hogy ez az örökösödés az öröklési szerződés alapján az utóörökösök részére saját jogukon közvetlenül és nem az előörökös házastárs jogán álljon be. Az örökhagyó hagyatékát illetően mit sem változtathat ezen az a körülmény, hogy az örökösödési szerződés 4. pontjának

utolsó bekezdésében a túlélő házastárs, tehát elsőrendű alperes javára biztosított az a jog, hogy a kinevezett örökösöket még egyéb hagyományokkal is terhelheti, illetve egyéb hagyományokról is gondoskodhatik. Szembeállítva ugyanis ezt a rendelkezést a 4. pontban foglalt imént idézett azzal a rendelkezéssel, hogy az örökhagyónak s négy testvérének a gyermekei utóörökösökül kinevezettek; figyelemmel továbbá arra, hogy a végintézkedés szövegéből az nem magyarázható ki, hogy az örökhagyó a négy testvérének gyermekei javára tett rendelkezését bármiképp megszorítani vagy valamely feltételhez kötni kívánta volna; és tekintettel arra, hogyha a további hagyományok rendelése iránti jog a hátrahagyott házastársat az örökhagyó után örökölt felerészre is korlátlanul megilletné, ez az örökhagyó abbeli szándékának a meggyűlésére vezethetne, hogy vagyonában férje halála után négy testvérének gyermekei örökösödjenek, s így ez a magyarázat helytállónak el nem fogadható, mert a végintézkedéseket akként kell magyarázni, hogy az örökhagyó akarata a lehetőség szerint érvényre jusson. Mindebből az következik, hogy a 4. pontban foglalt rendelkezésnek hatály csakis az elsőrendű alperes saját tulajdonát képező vagyona tulajdonítható, vagyis hogy ennek értelme az, hogy az elsőrendű alperesnek az a jog, hogy további hagyományokat rendelhet, csak saját tulajdonát képező vagyona biztosított, de nem egyszersmind arra a vagyonszámra, ami elhalt neje után reá, mint előörökösre szállott. Ezek szerint tehát a felperesek keresete, amennyiben az a korábban elhalt házastárs hagyatékára vonatkozik, megáll annyival inkább, mert kétségtelen, hogy a hitbizományi helyettesítés útján kirendelt utóörökösnek joga van a hagyaték állagának megállapítását és utóöröklési jogának biztosítását követelni. (Curia 1909. szeptember 22. 1942. sz.)

*

217. Ha az alperesként perbe vont örökösök a kötelesrésznek természetben való kiadását nem ellenzik, a kötelesrész a hagyatéki terhek megfelelő részének viselése mellett természetben itélendő meg. (Curia 1909. szeptember 7. 1969. sz.)

*

218. Az ági örökös az ági vagyon kiadását természetben csak akkor követelheti, ha az örökhagyó hagyatékában még megvan, de a hagyatékban az ági érték terhét képezi és az a szerzeményből az ági örökösnek elsősorban megtérítendő. (Curia 1909. szept. 10. 1833. sz.)

*

219. A testvérek javára tett ajándékozások sorrendje nincs kihatással a kötelesrésze jogosult követelési jogára, hanem az utóbb ajándékozott testvér az előbb megajándékozottal felelős az örök-részt meghaladó érték erejéig. (Curia 1909. szeptember 9. 2734.)

*

220. Az özvegyi jog, mint önálló különleges jog, az örökösödési per keretén kívül is külön keresettel érvényesíthető. Ez okból az özvegy nem szorítható arra, hogy özvegyi jogát a férje hagyatékával szemben fennálló egyéb igényével kapcsolatosan egy keresettel érvényesítse. (Curia 1909. szeptember 2. 2009. sz.)

*

221. A házasság tartama alatt a házaspár által akár együtt, akár külön-külön szerzett vagyon, amennyiben az nem tekinthető külön vagyonnak, közszerzeményi vagyont csak akkor képez, ha a szerzés nem csupán a házasság tartama alatt, hanem a házaspár együttélésének idejében történt. (Curia 1909. szeptember 22. 1906. sz.)

*

222. Az ajándékozási szerződésnek jellegzetes ismérve az, hogy az ajándékozó ezen jogügylet alapján ajándékozási szándékból a megajándékozottat olyan vagyoni előnyben részesíti, mely utóbbinak gazdagodásával függ össze s általa mint olyan, tehát mint neki ajándékozási szándékkal juttatott vagyoni előny fogadtatik el. A per adatai nem szolgáltatnak támpontot annak megállapítására, hogy a szerződő feleket a 2. / . a. adásvevési szerződés megkötésénél a fentebbi értelemben vázolt ajándékozási célzat vezérelte volna, ugyanazért csupán abból, hogy a szakértők szerint az adásvétel tárgyát képező ingatlanoknak forgalmi értéke a vételárként kikötött 400 K-át 860 K-val meghaladta, nem állapítható meg, hogy ez a szerződés részben ajándékozást foglalna magában. Ugyanis a felperes jogelőde mint súlyos beteg az alperes házában húzódott meg, mert csekély vagyonkáját özvegyi haszonélvezeti jogon mostohaanyja birtokolta; nem vitás, hogy az özvegyi haszonélvezetre jogosított mostoha a 2. / . a. adásvevési szerződés megkötése idejében még aránylag fiatal és jó egészségnek örvendő asszony volt. Ezeket egybevetve azzal a ténnyel, hogy az adásvétel tárgyát képező ingatlanok legnagyobb részét házakból és házhelyekből, tehát folytonos tatarozást igénylő ingatlanokból állottak, csakis az állapítható meg, hogy míg egyrészről felperes jogelőde

a nyomor hatása alatt adta el ingatlanait a valódi forgalmi áron alól, addig másrésztől alperes a fentebb jelzett s a valódi forgalmi ár megállapításánál befolyást gyakorló ténykörülmények számbavételével szerencseszerződés kötését célozta és pedig annál is inkább, mert a nála elhalt nővérenek eltemetéséről is a sajátjából gondoskodott. Ezen okokból felperest keresetével egészen el kellett utasítani. (Curia 1909. szeptember 7. 2029. sz.)

*

223. Ha az, akinek javára felajánlott katonai házassági biztosíték biztosítására a zálogjog a felajánló ingatlanára bekebelezett, az ingatlant bírói árverésen maga veszi meg és kérelmére a telekkönyvi hatóság a bekebelezett házassági biztosítékot a vételárba beszámítja: az elárverezett ingatlan tulajdonosa követelheti, hogy részére az így beszámított vételár a házassági biztosítéki jelleg megszűnésének esetére letétbe helyezés által biztosítottassék. (Curia 1909. szeptember 7. 2006. sz.)

*

224. Az általánosan követett bírói gyakorlat által megállapított jogszabály az, hogy a haszonbérleti szerződéseknél az elvállalt kötelezettségek teljesítése több haszonbérlet esetén egyetemleges még akkor is, ha az egyetemlegesség kifejezetten ki nem kötött, hacsak az ellenkező nincs kikötve. Ennek a jogszabálynak a felforgó esetre alkalmazhatóságát nem rontja le az a körülmény, hogy a szerződési okiratban az egyetemlegesség a haszonbérleti kötelezettségre van csupán kifejezetten kikötve. (Curia 1909. szeptember 29. G. 154. sz.)

*

225. Felperesnek és a végrehajtást szenvedőnek közös haszonbérlet iránti szerződése, mely szint a bérleten található élő és holt ingó berendezésnek bizonyos része csak a kijelölt esetekben fogja végr. szenvedettet megilletni, kereskedelmi ügyletnek tekinthető nem lévén, az általuk létesített társasági egyesülés önálló jogi személyiséggel és a tagok vagyonától független saját vagyonnal nem bír és eszerint a társaságot nem illeti meg a kereskedelmi törvény 95. §-ában körvonalozott ama jog sem, hogy az egyik társtagnak a társaság üzletébe befektetett és őt megillető vagyonát annak a társtagnak magánhitelezői részéről vezetett végrehajtás elől elvonhassa; nem sértett tehát jogszabályt a felebezési bíróság, hogy a lefoglalt tárgyakat a bírói zár alól fel nem oldotta. (Curia 1909. október 14. G. 170. sz.)

*

226. A másodbiróság ítélete helybenhagyatik, mert a KT. 303. §-ának rendelkezése nem zárja ki azt, hogy hátirat útján átruházható papírok külön okirattal, hátirat nélkül is érvényesen zálogba adhatók legyenek és mert a tanuk által bizonyított az a megállapodás, hogy az alperes által már korábban megszerzett zálogjog az egyezség mellett is érvényben maradjon, nem állván ellentétben a C) a. egyezség határozmányával, habár az egyezség létrejöttkor írásba nem is foglaltatott — a felekre kötelező erővel bír. (Curia 1909, szeptember 21. 195. v. sz.)

K ü l f ö l d.

A berni közjegyzőség. Svájcznak berni kantonjában 1910. január 1-én lép életbe a közjegyzőségről szóló 1909. január 31-én kelt új törvény. A közjegyzői jog forrását ott eddig különböző régi kormányrendeletek képezték, melyek közül a legutolsó még 1851. évből kelt. Ily körülmények között érthetők a régóta huzódó reformmozgalmak, melyeknek eredménye most az új közjegyzői törvény. A közjegyzői jog abban csak alapelveiben szabályoztatik, mindazon részek ellenben, melyek a mindennapi élet és forgalom igényeinek megfelelő mindenkori változtatást igényelnek, a rendeleti szabályozásnak engedtetnek át. Így az elméleti és gyakorlati kvalifikáció; a közjegyzői díjszabás; fegyelmi eljárás; sőt a közjegyzői okirat kellékei és annak felvételénél követendő eljárás is, amennyiben a törvény által nem szabályoztatik; az ősrat megőrzésének és a kiadványozásnak szabályai stb. A törvény értelmében a közjegyzőség nyilvánjellegű és állami felhatalmazáson alapuló hivatás, melyet azonban mindenki gyakorolhat, aki a törvényes előfeltételek fenforgását igazolja. Numerus clausus-t tehát a berni közjegyzőség nem ismer. Minden svájci állampolgár, aki az egyúttal rendeletileg szabályozott két vizsga letételét igazolja, melyek közül az első a jogi egyetem elvégzéséhez, másodika pedig 3 évi közjegyzői gyakorlathoz van kötve, ha állandó lakhelyet bír és az előírt óvadékot (10,000 franc) leteszi: kívánhatja a közjegyzői felhatalmazás (patens) kiszolgáltatását. A közjegyzőnek lakhelyén állandó irodát kell tartania, de az illető kerületen belül más helységeken fiók-irodákat is nyithat. Több közjegyző társulhat és a más közjegyzőnél

„alkalmazott közjegyző“ is gyakorolhatja hivatását, de az alkalmazó közjegyző felelőssége mellett. Ez esetben külön irodát tartani és óvadékot letenni nem kell. A közjegyzőség gyakorlásával csupán az állandó állami alkalmazás; a vendéglői üzlet és szeszes italokkal való kereskedés; váltó- és leszámítolási üzletekkel való iparszerű foglalkozás és tőzsdei spekuláció összeférhetetlen.

A közjegyzői hatáskör a perenkivüli törvénykezés gyakorlásának kizárólagos jogosultságában áll, kivéve amennyiben az a törvényhozás által más közegekre van ruházva. Perenkivüli törvénykezés gyanánt az indokolás az állami közegek közreműködését jelöli meg a magánjogviszonyok alapítása, változtatása és megszüntetése körül. Ezen közreműködésből a közjegyző tevékenysége csupán a tanusítás tényeire és — járulékos jellegű közigazgatási kötelezettség gyanánt — bizonyos magánjogviszonyok feletti hivatalos felügyeletre (jogrendőrség) szorítkozik. Ellenben ki vannak véve a jogalapító hivatalos akaratnyilvánítások (házasságkötés, gyámrendelés, telekkönyv). A közjegyző tehát a rendelkező rész szerint elsősorban tények és akaratnyilvánítások tanusítására van hivatva, melyek jogi viszonyokra vonatkoznak és a felek akarata, vagy törvényes rendelkezés folytán közokiratba foglalandók. Területileg a közjegyző hatásköre kiterjed az egész kantonra, kivéve az ingatlanokra vonatkozó ügyeket, melyek csupán az illető kerületben működő közjegyző által foglalhatók okiratba, ellenesetben a felvett okirat nem bírván közokirati jelleggel.

A felek kioktatásának kötelezettsége csupán a szerződési forma helyességére terjed ki. A közjegyző állásfoglalása az okiratba vett nyilatkozatok anyagi helyessége vagy épen előnyös volta tekintetében, az indokolás szerint könnyen befolyásolhatná pártatlanságát. Épen azért teljes magánjogi felelősség a közjegyzőt csupán a helyes forma megválasztásáért terheli, míg a noha közreműködésével a felek között létrejött jogellenes tartalmú ügylet által okozott kárért csupán súlyos gondatlanság esetében felel. Felügyeleti hatóság a közjegyzői kamara, melynek tagjait, nagyobb részben gyakorló közjegyzőket a kormánytanács nevezi ki.

Azon esetek tekintetében, melyekben a közjegyzői okirat felvétele kötelező, a joghatály, forma, tanuk közreműködése tekintetében a törvény a magánjogi törvényekre és külön rendeletekre utal.

A családi otthon-ról szóló törvényt (sur la constitution d'un bien de famille insaisissable) hoztak 1909. július 12-én Franciaországban. Az otthonalapítás közjegyzői okiratban vagy végrendeletben, avagy ajándékozás útján történhetik. Otthon az alapító családja által lakott házból, hozzátartozó földrészekkel vagy ilyenek nélkül alapítható, de az egész fekvőség értéke a 8000 frankot meg nem haladhatja. Jelzálogjoggal terhelt fekvőségből otthon nem alapítható. Birói megerősítés és feljegyzés szükséges. A családi otthon, az alapítást megelőző időből származó követeléseken kívül, egyébként meg nem terhelhető, végrehajtás alá nem vonható és el nem idegeníthető. Végrehajtás csak a haszonélvezetre és ezt is csupán adók, birságok, biztosítási díjak és tartási igények behajtására lehet vezetni. A végrehajtás alóli mentességről lemondani nem lehet. Ellenben az otthon tulajdonát átruházni vagy az otthon e minőségéről lemondani lehet, de ha a tulajdonosnak neje van, csupán ennek hozzájárulásával és ha kiskorú gyermekei vannak, csupán a családi tanács jóváhagyása mellett. A tulajdonos halálával kimondható az otthon tekintetében az osztály kizárása, mindaddig míg a legfiatalabb gyermek nagykorúságát eléri, esetleg a többi testvér kártalanítása mellett. A túlélő házastársnak jogában áll az otthont megváltani.

*

Közokirat minőségével való felruházás. Az osztrák legfelsőbb törvényszék 1908. március 24-én kelt határozatával kimondta, hogy a „közjegyzői okiratba való foglalás“-hoz nem okvetlen szükséges az ügyletnek a közjegyző előtt való megkötése a közj. rendt. 52. §-a szerint, hanem elegendő a magánokiratba foglalt ügyletnek a közjegyző előtti megerősítése is a közj. rendt. 54. §-a értelmében. Mert jogügyletekről és jognyilatkozatokról közjegyzői okirat akár az ügyletnek közjegyző előtti megkötése, akár a felek között már felvett magánokiratnak közjegyző előtti megerősítése és közjegyzői okirat minőségével való felruházása útján vehető fel. Közjegyzői okiratnak utóbbi módon való felvétele által a magánokirat a jogérvényességéhez szükséges alakkkal felruháztatik, miért is a joghatályosság szempontjából a közjegyző előtt megkötött ügyletről felvett és a felek között létrejött magánokiratról felvett

közjegyzői okirat között különbség nincsen. A közj. rendt. 54. §-a értelmében utóbbi esetben is köteles a közjegyző a felmutatott magánokiratot a 34., 36., 52. és 53. §§-ok szerint megvizsgálni, miáltal biztosítva van mindazon rendelkezések betartása, melyeket a törvény a közjegyző előtt megkötött ügylet okiratba foglalásánál előír. Mindezeknél fogva oly ügyletnél is, melynek érvényességéhez annak közjegyzői okiratba foglalása szükséges, az arról felvett magánokiratnak közjegyzői okirat minőségével való felruházása teljes joghatályllyal bír. Az osztrák legfelsőbb törvényszék tehát nem fogadja el azt az álláspontot, hogy az ünnepélyesítés egy már érvényes okiratot feltételez.

*

Halott elleni óvás. A bécsi főtörvényszék 1909. április 13-án kelt határozatával megváltoztatta az elsőbiróság azon döntését, hogy „az elfogadó elhalálása esetében az óvást ugyanazon helyen jogutódjaival szemben kell felvenni, vagy legalább azok kipuhatólását megkísérelni és erről az óvásban említést tenni“, mert a váltórendtartás csupán azt írja elő, hogy a bemutatásnak az óvatolt személy üzleti helyiségében vagy lakásán kell történnie, vagy ha ez kipuhatólató nem volt, a rendőri hivatalnál való sikertelen tudakozódást az óvásban megemlíteni. (91. §.) A váltórendtartás nem nyújt alapot arra, hogy az óvásnak az intézvényezett létező személyével szemben kell felvételnie (88. § 3.) és az elhalt intézvényezett ugyanazon szempont alá esik, mint az, aki bármi okból nem tartózkodik az óvási helyiségben, az a rendőri értesítés pedig, hogy az illető „meghalt“, teljesen egyenlő jelentőségű azzal, hogy „bejelentve nincs“, mindkét esetben az intézvényezettnek a váltót bemutatni nem lehet, már pedig csupán róla van szó és senki másról. (43. §.)

Ugyanezt az álláspontot foglalta el a német Reichsgericht már 1904. április 3-án kelt ítéletében, kitérve arra a kérdésre is, hogy mennyiben van szükség egyáltalán a rendőri hivatalnál való tudakozódásra? Eszerint az óvást a váltóból kitűnő intézvényezett szemben kell felvenni halála esetében is. Azt a szabályt, hogy az óvást az intézvényezett jelenlegi üzleti helyiségében vagy lakásán

kell felvenni, tulajdonképen alkalmazni nem lehet, mert az elhalt intézvényezettnek üzlete vagy lakása nincs és nem is lehet. Mégis ezen szabályban foglalt elv alkalmazásával nem elegendő, az elhalálozást és ezzel az üzlet vagy lakás létezésének jogi lehetetlenségét konstatálni, hanem az elhalálozáskor létezett, mint utolsó üzlet-helyiségben vagy lakásban kell a bemutatást megkísérlni, de ennek teljesítése esetében a rendőri hivatalnál való tudakozódás már felesleges és elmaradása nem rontja le az óvás szabályszerűségét.

Közjegyző-rejelölti kéresek feltételkövetelmények
 ben teljesen gyakorlott közjegyzői teendőket tartas-
 jó irást, működtető teljesen megbízható a főnyelven
 bírái fizetési feltételek ajánlatában közörmek kábim
 János dr. közjegyző Nagyróczeni

A nemeskubmi közjegyzőseggel megüresedes-
 tolyan egy közjegyző-rejelölt és részleg segédül állas-
 mesedésbe roven felhivannak azok, akik a nemet-szerb
 nyelvben tartassagat és a közjegyzői iróakezelesben
 gyakorlattal bírnak a jelenkezésük és a részükrol igé-
 nyelt fizetési feltételek közörmek

A kúrszentmártomi közjegyző azonnali alkál-
 mazásra keres egy a közjegyzői teendők összeségében
 különösen feltételkövetelmények, ha a gyakorlati tárgyalás
 okjettok önálló felvétel, azoyan a közjegyzői iróakeze-
 lesében teljesen tartas megbízható közjegyzői segédül
 Atantóval hozza ki a teendők

Hős szabó gyakorlati nemet és főnyelvismeret-
 tel bíró közjegyző-helyettes felvétel változati kívánja
 Címe a kádórvatában

Nyugodtas főnyelvismeret Budapesti közjegyző-
 helyettesi állást keres. A főnyelven teljesen tartas
 Címe a kádórvatában

Nyugodtas főnyelvismeret közjegyzői teendőkben, jogve-
 zeti jogtudomány, államvizsga és bírói diplomával
 magzat arány főnyelvismeret, feltételkövetelmények tartas-
 sagat, ha a gyakorlati tárgyalás, azoyan a főnyelvismeret
 irással közjegyzői iróakezelesben alkálkozik

Területi közjegyző-helyettes nemet és főnyelvismeret
 jogtudományval és államvizsga és bírói diplomával
 főnyelvismeret, jogtudományval, közjegyzői iróakeze-
 lesben, önálló felvétel, azoyan a főnyelvismeret
 Címe a kádórvatában

Közjegyző-helyettes, többnyelv, önálló felvétel, gyakor-
 latban, bírói nemet nyelvvel jogtudományval, beszélgető nyelven
 nyelvvel beleépítésre alkálkozik. Címe a kádórvatában